

EMIL CONDURACHI

La începutul acestui an, academicianul Emil Condurachi a împlinit 70 de ani. Este pentru noi toți, elevii și colaboratorii săi, un fericit prilej de a-i aduce prin aceste rânduri omagiul nostru, de a-i mărturisi admirația și totodată sentimentele noastre cele mai profunde. Omagiem așadar pe unul dintre cei mai iluștri profesori ai generației contemporane de istorici români, pe marele ambasador al științei românești peste hotarele țării, pe savantul ale cărui contribuții constituie modele de netrecut, în sfârșit, dar nu în ultimul rînd, pe omul, pe părintele atitor generații de studenți și de apropiați colaboratori.

Emil Condurachi s-a născut într-o familie de funcționari din comuna Scinteia, jud. Iași, în ziua de 3 ianuarie 1912. Încă de copil, cînd se pare că era destul de tăcut (avea să „se răzbune” după aceea din plin, cum îi place s-o spună) visa să ajungă profesor de istorie și această pasiune l-a făcut să audieze cu un deosebit interes lecțiile de istorie din liceu și mai apoi din facultate, manifestîndu-și încă de pe atunci, sub îndrumarea pro-

fesorului O. Tafrali, vocația de istoric. Este numit asistent la Facultatea de istorie din Iași (1932), iar după cîțiva ani devine membru al Școlii române din Roma (între 1935—1937) și mai apoi al aceleia din Franța (1938—1939). Este momentul cînd a avut posibilitatea să urmeze cursurile unor mari profesori ca G. Lugli, E. Albertini, J. Carcopino sau L. Robert, contacte care aveau să-i canalizeze atenția spre problemele de economie și cultură ale antichității greco-romane, spre numismatică și arheologie totodată. Revenit în țară devine profesor de numismatică la Școala superioară de arhivistică din București (1940—1947).

Din 1947 este profesor titular de istorie veche și arheologie la Universitatea din București, calitate în care — pe parcursul a mai bine de trei decenii — își dovedește întreaga măsură a excepționalelor sale calități de organizator, de profesor și de cercetător. La scurtă vreme (1949) preia conducerea șantierului Histria (temporar și Callatis, după ce o vreme făcuse săpături la Arrubium), ca succesor al lui V. Pârvan și Sc. Lambrino, unde pune bazele unui program de cercetare de natură să redea circuitului științific internațional toate problemele pe care le ridică vechea citorie milesiană de pe malul lacului Sinoe.

În 1956 cea mai veche instituție de cultură din Țara Românească — citorie a lui Alexandru Ioan Cuza din 1864 —, Muzeul Național de Antichități, este transformat în Institut de arheologie, al cărui director este numit profesorul Emil Condurachi, unul dintre cei mai tineri membri titulari ai Academiei R.S.R. (din 1955, după ce din 1948 fusese membru corespondent). Alegîndu-și cu un tact și o intuiție remarcabilă colaboratorii, profesorul Condurachi diversifică și amplifică activitatea acestei instituții care ajunge să studieze toată istoria patriei noastre din cele mai vechi timpuri, pînă în plină epocă feudală.

Activitatea editorială a institutului este și ea reorganizată pe de o parte continuîndu-se publicarea revistelor „Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)” și „Materiale și cercetări arheologice”, pe de alta reluînd prestigioasa publicație „Dacia” (înfiițată de V. Pârvan, dar intreruptă între 1947 și 1957) în sfîrșit infiițînd revista „Studii și cercetări de numismatică”.

Pînă în 1970, cînd direcția institutului a fost incredințată prof. D. M. Pippidi, membrii acestuia au desfășurat o intensă activitate arheologică concretizată în numeroase apariții monografice încă din acea perioadă, multe din cele apărute după 1970 (ele se ridică astăzi la peste 50) fiind rodul aceleiași febrile și totodată fertile activități de teren. Iar dacă Institutul de arheologie din București a ajuns să aibă astăzi un prestigiu științific intern și internațional remarcabil, dacă a știut — și va ști desigur și în continuare — să răspundă înaltelor comandamente socio-politice ale epocii noastre, este sigur că aceasta i se datorează în mare măsură profesorului Emil Condurachi.

În 1963 i se face înalta onoare de a fi ales secretar general al Asociației internaționale de studii sud-est europene, în care calitate va depune o activitate unanim apreciată, ceea ce-i va atrage alegerea sa ca membru al Comitetului internațional de arheologie clasică, ca vicepreședinte al Uniunii academice internaționale (de două ori) și, în sfîrșit, de vicepreședinte al Consiliului internațional de filozofie și științe umaniste CIPSH). Numeroasele titluri românești ca acela de „om de știință emerit”

și laureat al Premiului de stat, sau internaționale, cum ar fi acelea de membru al Institutului arheologic german, al Academii bulgare, sîrbești și a Bosniei și Herțegovinei, doctor *honoris causa* al Universității din Bruxelles, posesor al medaliei de aur „Sf. Chiril și Metodiu”, comandor al ordinului „Merito della Republica Italiana” sau, recent, laureat al premiului Herder vin să omagieze prestigioasa activitate internațională a unuia dintre cei mai iluștri ambasadori ai științei românești, ai noii noastre orinduri sociale. La foarte numeroasele congrese la care a luat parte, profesorul Emil Condurachi, desăvîrșit orator, a știut să facă auzit glasul României socialiste, să contribuie la creșterea prestigiului ei, să proclame cu fermitate nestrămütata-i dorință de neatîrnare, precum și milenara ei vocație pentru pace.

Fie-mi îngăduit ca în continuare să relev acele aspecte ale activității sale care sînt mai aproape de cele ale semnatarului acestor rînduri.

Am în vedere mai întii adevărata școală de arheologie clasică pe care a reprezentat-o — și continuă s-o reprezinte — șantierul Histria. Chiar dacă nu de la început, profesorul Condurachi a reușit să impună treptat colaboratorilor săi o nouă metodă de cercetare a monumentelor greco-romane, transferind și adaptînd la condițiile locale metoda stratigrafiei, utilizată pînă atunci doar în preistorie. Din acel moment Histria — cunoscută doar prin documentele-i epigrafice, sculpturale, numismatice și în ultimă instanță prin resturile-i monumentale — a putut fi studiată începînd din perioada arhaică și pînă în perioada romano-bizantină, devenind astfel, cum se obișnuiește a se spune, o stațiune pilot pentru epoca greco-romană din întreaga lume. Grație acestei noi viziuni se pot face astăzi primele încercări de studiere nu numai a cronologiei diferitelor momente istorice, ci și de încadrare a lor într-un ansamblu urbanistic coerent, încercări facilitate și de folosirea — de asemenea din inițiativa sa — a unor cercetări interdisciplinare cum ar fi magnetometria și, în special, fotogrametria.

În al doilea rînd despre cercetătorul Emil Condurachi care are meritul de a fi introdus, cu o constanță pe care a reușit s-o transmite fără îndoială tuturor elevilor săi, metoda materialist-dialectică în cercetarea istorică, înțelegînd totodată, grație largii sale viziuni istorice, că istoria României trebuie integrată în istoria universală. Ajunge să menționăm fina analiză a primelor raporturi dintre greci și autohtoni, contribuție pe care chiar dacă și-a revăzut-o în mai multe rînduri — convins fiind că „tonul profesoral” este inoperant în cercetarea științifică — rămîne un model al genului.

Îi urmează în ordine cronologică problemele sociale și politice ale nstaurării regimului democratic în Histria secolului al V-lea î.e.n., constituirea teritoriilor agrare ale cetăților pontice, frămîntările economice ale perioadei elenistice și repercusiunile acestora asupra evoluției orașului Histria, inegalabilă analiză a atitudinii orașelor vest-pontice în preziua cuceririi romane, atitudinea acestora în fața expansiunii lui Burebista — de notat că încă din 1953 pentru Em. Condurachi acesta era conducătorul unei mari formațiuni, capabile să întreprindă o vastă campanie antiromană și nu doar al unor triburi barbare, cum s-a mai susținut de către unii, pînă nu demult —, politica romană la gurile Dunării în secolul I e.n., în sfîrșit complexa viziune despre perioada romano-bizantină cu tot ceea ce înseamnă economia — în special pe baze numismatice —, sociologia, ideologia, religia și cultura acesteia.

Desigur contribuțiile sale s-au pretat nu o dată la controverse, la critici, dar cel care s-a arătat cel mai receptiv la acestea a fost însuși autorul lor. Este și această reacție o formă de generozitate, de generozitate care izvorăște desigur dintr-o mare bogăție de cunoștințe, de idei și de sentimente. Cei care au știut să-și păstreze pentru ei aceste sentimente pot mărturisi cu toată convingerea că s-au bucurat din plin de încurajările sale, de sfaturile sale, de ajutorul său concret și eficient, s-au bucurat, înainte de toate, de contactul sufletesc cu un mare om, moldovean blajin — violent doar când era cazul, și știa bine când era —, povestitor inegalabil, cuceritor, reconfortant, cu cel pe care cei din numeroasa, extrem de numeroasa sa familie s-au obișnuit să-l numească „Pater”.

Singura noastră formă de recunoștință este de a-l asigura pe profesorul nostru, la această aniversare, când îi dorim viață lungă, iar nouă o fructuoasă colaborare în continuare, că vom căuta, la rîndul nostru, să preluăm mesajul înaltei sale umanități și să-l transmitem generațiilor următoare, pentru ca flacăra omeniei să ardă în continuare pe altarul științei.

Al. Suceveanu

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

a lucrărilor academicianului EMIL CONDURACHI

1. *I monumenti cristiani nell' Illyrico*, Ephemeris Daco-Romana (Annuario della Scuola Romana di Roma), 1938, 118 p.
2. *Gordien et Sarapis sur les monnaies pontiques*, CNA, 13, 110—111, 1938, p. 33—37.
3. *Isis-Aphrodite. Beiträge zur Ikonographie des alexandrinischen Synkretismus*, BSH, 21, 1939, p. 33—53.
4. *Le „Grand Dieu” sur les monnaies d'Odessos*, Revue numismatique, 2e série, 4, 1940, p. 1—20.
5. *Les idées politiques de Zosime*, Revista clasică, 13—14, 1941—1942, p. 115—127.
6. *La politique financière de l'empereur Julien*, BSH, 22, 1941, p. 85—143.
7. *La réforme monétaire de l'empereur Aurélien*, RHSEE, 22, 1945, p. 138—146.
8. *Autour des imitations pontiques des monnaies d'Alexandre le Grand*, RHSEE, 23, 1946, p. 217—224.
9. *Quelques considérations sur la „renaissance” des arts plastiques à l'époque d'Hadrien*, RHSEE, 23, 1946, p. 57—70.
10. *Frământări politice și sociale la Istros în preajma anului 400 î.e.n.*, BStAc-Ist., 1, 1949, 2, p. 117—126.
11. *Cu privire la raporturile dintre Augustus și Cotison*, Studii, 1, 1948, 2, p. 230—234.
12. *Coloniile grecești din Pontul Sîng și lupta lor împotriva cotorpirii romane*, BStAc-Ist., 2, 1950, p. 67—76.
13. *Vechi monede pontice și importanța lor*, BStAc-Ist., 2, 1950, p. 13—26.
14. *Cu privire la raporturile dintre autohtoni și greci în așezările sclavagiste din Dobrogea*, SCIV, 2, 1951, 2, p. 45—60.
15. *Cu privire la constituirea teritoriului „rural” al orașului Histria și funcția sa social-economică*, BStAc-Ist., 4, 1952, p. 59—69.
16. *Burebista și orașele pontice*, SCIV, 4, 1953, 3—4, p. 515—523.
17. *Histria. Monografie arheologică*, I, București, 1954, p. 9—66, 205—231, 363—463, coordonator și la vol. II, București, 1966.
18. *Problèmes économiques et sociaux d'Histria à la lumière des dernières recherches*, NEH, 1, 1955, p. 71—84.

19. *Der Beitrag der Münzfunde von Istros zur Kenntnis des Waren- und Geldumlaufes an der unteren Donau im vorrömischen Zeitraum*, *Wissenschaftliche Annalen*, 6, 5, 1957, p. 289—304.
20. *Vasile Pârvan, 1882—1927*, *Dacia*, N.S., 1, 1957, p. 9—40.
21. *Problema schimbului de marfă și a schimbului de bani în imperiul roman, sec. IV-V e.n.*, *AUB*, Ist., 9, 1957, p. 15—26.
22. *Tib. Plautius Aelianus și strămutarea transdanubienilor în Moesia*, *SCIV*, 9, 1958, 1, p. 119—130.
23. *Histria romano-byzantine à la lumière des dernières recherches*, *Dacia*, N.S., 1, 1957, p. 245—263.
24. *La costituzione Antoniniana e la sua applicazione nell'Impero Romano*, *Dacia*, N.S., 2, 1958, p. 281—312.
25. *Il periodo ellenistico in Dobrugia alla luce degli scavi archeologici di Histria*, *Annuario*, 11, 1958, 1—3, p. 7—28.
26. *Autour de la réforme monétaire de Polycrate*, *Athenaeum*, N.S., 36, 3, 1959, p. 238—247.
27. *Histria*, București, 1959, 68 p.
28. *Istoria României*, I, București, 1960, p. 162—176, 484—517, 557—559, 530—557 (de asemenea coordonator).
29. *Monuments archéologiques de Roumanie*, București, 1960, 90 p.
30. *Contribuții la studiul epocii arhaice la Histria*, în *Omagiu Constantin Daicoviciu*, București, 1960, p. 107—116.
31. *Les statères de Cyzique et les routes commerciales de l'Hellespont au Danube*, *Eirene*, 1, 1960, p. 61—67.
32. *Un problème d'Etat au IVe siècle : les délations*, *NEH*, de 2, 1960, p. 83—90.
33. *La genèse des sujets chasse des „tondi Adrianei” de l'arc de Constantin*, în *Atti del settimo Congresso internazionale di archeologia classica*, Roma, 2, 1961, p. 451—459.
34. *Unele probleme ale sfârșitului orânduirii sclavagiste în istoriografia contemporană*, *SCIV*, 12, 1961, 1, p. 35—53.
35. *Contributi allo studio della scultura pontica in età imperiale*, *ActaArchHung*, 10, 1962, 1—3, p. 33—43.
36. *L'archéologie roumaine au XXe siècle*, București, 1963, 104 p.
37. *Influences grecques et romaines dans les Balkans, en Hongrie et en Pologne*, în *VIIIe Congrès International d'Archéologie Classique*, Paris, 1963, p. 317—332.
38. *Relations entre les Grecs et la population autochtone du Bas-Danube à la lumière des dernières découvertes archéologiques*, în *Die Kultur Südosteuropas*, München, 1964, p. 25—44.
39. *Problema apariției ceramicii Latène în regiunea Dunării de Jos*, *SCIV*, 16, 1965, 1, p. 43—50.
40. *Beiträge zur Frage der ländlichen Bevölkerung in der römischen Dobrudscha*, în *Corolla Memoriae Erich Swoboda dedicata*, Graz—Köln, 5, 1966, p. 95—104.
41. *Nouvelles recherches sur le „limes” byzantin du Bas-Danube aux Xe—XIe siècles* în *XIIIth International Congress of Byzantine Studies*, Oxford, 1966, 15 p.
42. *Neue Probleme und Ergebnisse der Limesforschung in Scythia Minor*, în *Studien zu den Militärgrenzen Roms*, Köln—Graz, 1966, p. 162—176.
43. *Nouvelles recherches sur l'organisation du limes romain aux bouches du Danube*, în *Actes du VIIe Congrès International du limes romain*, Tel-Aviv, 1967 (1971), p. 156—165.
44. *Deux édifices publics d'Histria byzantine*, în *Charisterion A.K. Orlandos*, Atena, 1967, IV, p. 161—168.
45. *Hotărnicii în provincia romană a Dalmatiei*, *SCIV*, 19, 1968, 4, p. 587—598.
46. *I rapporti tra Greci e indigeni nella regione del Ponto Eussino*, în *Atti dell VII Congresso Internazionale „Magna Grecia” Taranto*, 1968.
47. *Dunărea în orizontul geografic antic*, *SCIV*, 20, 1969, 20, p. 533—540.
48. *Izvoarele greco-latine asupra etnogenezei vechilor populații balcanice*, *SCIV*, 20, 1969, 3, p. 369—391.
49. *Kolys, Rome et Abdère*, *Latomus*, 29, 1970, 3, p. 581—594.
50. *L'expérience pontique* în *Sources archéologiques de la civilisation européenne*, București, 1970, p. 183—193.
51. *La romanité orientale*, *NEH*, 1970, 4, p. 7—22. (în colaborare cu Gh. Ștefan).
52. *Sguardo storico sul problema dei rapporti tra Bisanzio e la Romania*, XVIII Corso, Ravenna, 1970, p. 155—165.
53. *Problema unor basilici creștine de la Histria și Callatis*, *Pontica*, 4, 1971, p. 173—189.
54. *La Roumanie*, Geneva, 1972, 253 p. (în colaborare cu C. Daicoviciu).
55. *Harta arheologică a României*, București, 1972, 81 p. (în colaborare cu Vi. Dumitrescu și M. D. Matei).

56. *Curs de istorie română. Istoria Romei regale și republicane*, București, 1974, 192 p.
57. *La romanizzazione delle Dacia e della Scizia Minore*, Accademia Nazionale dei Lincei, 371, 1974, 27, p. 63—78.
58. "Classis Flavia Moesica" au Ier siècle de n. è.. in *Actes du IXe Congrès International d'Études sur les Frontières Romaines*, București—Köln—Viena, 1974, p. 84—88.
59. *Tradition et innovation dans la pensée juridique de Léon le Sage*, RRI, 13, 1974, 2, p. 335—340.
60. *Quelques maisons byzantines des villes pontiques*, in *Studies in memory of D. Talbot Rice*, Edinburgh, 1974, p. 171—183.
61. *Le syncrétisme religieux en Dacie* in *Les syncrétismes dans les religions de l'Antiquité. Colloque de Besançon*, Leiden, 1975, p. 186—199.
62. *Curs de istoria orientului Antic I — Orientul Apropiat milenile III—II î.e.n.*, București, 1977, 224 p.
63. *Burébista, successeur du programme politique de Mithridate VI Eupator*, ActaArchHung, 1978, 1—2, p. 7—14.
64. *Un exemple d'interculturalité : Le Sud-Est Européen au Ier millénaire av.n.è.*, Diogenes, 111 p. 116—140.
65. *L'Europe de l'Est, aire de convergence des civilisations*, in *Rapports I. Grands Thèmes et méthodologie. XV Congrès International des Sciences historiques*, București, 1980, p. 9—87 (in colaborare cu R. Theodorescu).